

SI-enheter, symboler och dimensionering

Innehåll

Vanliga pneumatiksymboler	459
Numrering av anslutningar	460
Gångstorlekar	460
Uttryck och definitioner	461
SI-enheter och benämningar	462
Enheter för flöde	463
Dimensionering	465
Flöde i slang och armatur	466
Genomsnittlig luftförbrukning	467
Maximalt luftflöde	469
Snabbvalstabell för val av rätt flöde	470
Lyftkraft hos sugkoppar	471
Tömningstid för sugkoppar	472
Masströghetsmoment	474

Vanliga pneumatisksymboler

	Tillförsel av tryckluft (1 eller P)
	Avlopp (3, 5 eller E, R)
	Ljuddämpare
	Filter med vattenavskiljare och manuell dränering
	Filter med vattenavskiljare och automatisk dränering
	Tryckregulator med sekundäravluftning
	Dimsmörjningsapparat
	FRL – kombinerat filter-/regulator-/dimsmörjare-aggregat
	Backventil
	Strykning
	Ställbar strypning
	Ställbar stryp-backventil
	ELLER-ventil
	OCH-ventil
	Snabbavluftare
	Ventilstyrning, generell symbol
	Ventilstyrning, rulle
	Ventilstyrning, fjäder
	Ventilstyrning, tryckknapp
	Ventilstyrning, pilotventil
	Ventilstyrning, direktverkande elstyrd

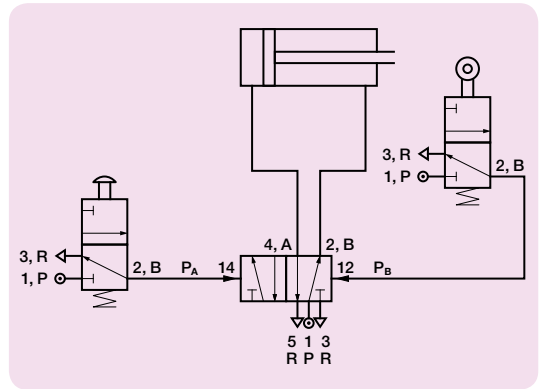
	Ventilstyrning, elstyrd pilotventil
	2/2-ventil, normalt stängd, monostabil, tryckknappstyrd med fjäderretur
	3/2-ventil, normalt stängd, monostabil, tryckstyrd med fjäderretur
	3/2-ventil, normalt stängd
	3/2-ventil, normalt öppen
	5/2-ventil, bistabil
	5/2-ventil, monostabil
	5/3-ventil, stängt mittläge
	5/3-ventil, öppet mittläge
	5/3-ventil, påluftat mittläge
	Dubbel 3/2-ventil, normalt stängd/normalt stängd
	Dubbel 3/2-ventil, normalt öppen/normalt öppen
	Dubbel 3/2-ventil, normalt stängd/normalt öppen
	Enkelverkande cylinder med fjäderretur
	Dubbelverkande cylinder
	Dubbelverkande cylinder med magnetkolv för avkännare
	Dubbelverkande cylinder med ställbar dämpning i båda ändlägena
	Dubbelverkande cylinder med magnetkolv för avkännare och ställbar dämpning i båda ändlägena
	Vridcylinder

Numrering av anslutningar

Förklaring till hur de olika anslutningarna på pneumatiska komponenter benämns.

Portnummer:

- 1 (P)** Inlopp, normalt anslutning till tryckluftstammen.
 - 2 (B)** Utlopp till förbrukare.
 - 3 (R, E)** Avlopp genom vilket den luft avgår som tillförts förbrukare genom anslutning 2.
 - 4 (A)** Utlopp till förbrukare.
 - 5 (R, E)** Avlopp genom vilket den luft avgår som tillförts förbrukare genom anslutning 4.
 - 10** Anslutning för impuls som stänger ventilen. Bara 3/2 N.O.
 - 12** Anslutning för impuls som sätter inloppet 1 i förbindelse med utlopp 2.
 - 14** Anslutning för impuls som sätter inloppet 1 i förbindelse med utlopp 4.
- Ensiffriga jämna tal anger utlopp.
 - Ensiffriga udda tal (utom 1) anger avlopp.
 - Tvåsiffriga tal anger styrledningars anslutningar.

Andra beteckningar förekommer beroende på fabrikat.

Gängstorlekar

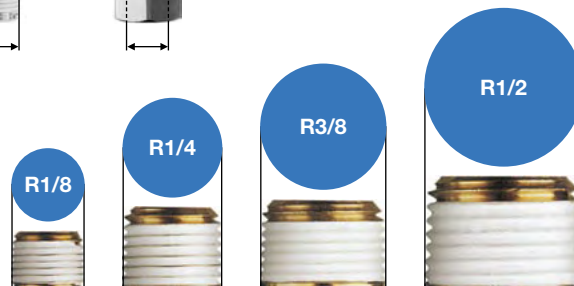

Gängbeteckning	Utvändig diameter	Invändig diameter
M3	3 mm	2,5 mm
M5	5 mm	4,2 mm
1/8" 01 R6	9,7 mm	8,6 mm
1/4" 02 R8	13,2 mm	11,4 mm
3/8" 03 R10	16,7 mm	15 mm
1/2" 04 R15	21 mm	18,6 mm
3/4" 06 R20	26,4 mm	24,1 mm
1" 10 R25	33,2 mm	30,3 mm
1 1/4" 12 R32	41,9 mm	39,8 mm
1 1/2" 14 R40	47,8 mm	44,8 mm
2" 20 R50	59,6 mm	56,7 mm

SMC:s beställningsnummer ger information om gängan. I kapitel 10 hittar du KQ2-kopplingar. De sista positionerna i beställningsnumret anger typen av gänga. Här kan du se vad de står för:

- U01** Unigänga. Passar konisk, NPT och rak gänga. Bricka för tätning.
- 01S** Konisk rörgänga. Passar även rak gänga. Påsprutad PTFE på gängan för tätning.
- G01** Rak rörgänga. Bricka för tätning.
- M3/M5** Metrisk gänga. Bricka för tätning.

Uttryck och definitioner

Liten ordlista över vanligt förekommande uttryck och definitioner inom pneumatik.

Cylindrar

Dubbelverkande cylinder Cylinder där kolvrörelse i båda riktningarna sker genom påverkan av tryckmedium.

Enkelverkande cylinder Cylinder där kolvrörelse i ena riktningen sker genom påverkan av tryckmedium och i andra riktningen genom någon annan kraft (fjäder).

Cylindergavel De ändstycken som begränsar kolvens rörelse i cylindern.

Kolvstång Den del som är fast kopplad till kolven och går genom ena gaveln alternativt båda gavlarna.

Plusrörelse Då kolvstången rör sig ut ur cylindern.

Minusrörelse Då kolvstången rör sig in i cylindern.

Plusläge Då kolvstången befinner sig i sitt yttre ändläge.

Minusläge Då kolvstången befinner sig i sitt inre ändläge.

Pluskammare Den cylinderkammare, som då den sätts under tryck ger upphov till plusrörelse.

Minuskammare Den cylinderkammare, som då den sätts under tryck ger upphov till minusrörelse.

Ventiler

2/2-ventil Ventil med ett inlopp och ett utlopp, kan inta två olika lägen.

3/2-ventil Ventil med ett inlopp, ett utlopp och ett avlopp, kan inta två olika lägen.

5/2-ventil Ventil med ett inlopp, två utlopp och två avlopp, kan inta två olika lägen.

5/3-ventil Ventil med ett inlopp, två utlopp och två avlopp, kan inta tre olika lägen.

Normalt stängd ventil (N.C.) Ventil som vid opåverkat styrorgan har förbindelsen mellan inlopp och utlopp stängd.

Normalt öppen ventil (N.C.) Ventil som vid opåverkat styrorgan har förbindelsen mellan inlopp och utlopp öppen.

Bistabil ventil Saknar fjäder och står kvar i sitt läge tills den blir påverkad. Har två stabila lägen och »minne«.

Monostabil ventil Har en fjäder och återgår till sitt grundläge när den är opåverkad.

Riktningstyrande ventil Ventil som kan styra flödet alternativa vägar eller öppna, alternativt stänga, flödesvägen.

Volymströmstyrande ventil Ventil med vilken flödesvolymen kan regleras.

Tryckstyrande ventil Ventil med vilket trycket kan regleras.

Direktstyrd Ventilens styrorgan påverkas direkt med handen, foten eller på mekanisk väg.

Pilotstyrd Ventilens styrorgan påverkas manuellt, mekaniskt eller elektriskt och förstärks med tryckluft för att sedan ställa om ventilspindeln eller sliden. En liten och enkelt reglerbar ventil styr en större.

SI-enheter och benämningar

SI-systemet baseras på sju grundenheter som kan kombineras till härledda enheter. Här visar vi de enheter som är vanliga inom pneumatiken.

Europa har SI-systemet använts sedan länge, och det är infört i över hundra länder världen över. Förkortningen »SI« är franska och utläses *Systeme International d'Unités* – det vill säga »det internationella måttenhetssystemet«.

Prefix

Inom SI-systemet gör man grundenheterna större eller mindre genom att använda prefix för att ange tiopotenser. De vanligaste prefixen finner du i tabellen till höger.

Potens	Multiplikator	Prefix	Symbol
10^{-6}	0,000 001	mikro-	μ
10^{-3}	0,001	milli-	m
10^{-2}	0,01	centi-	c
10^{-1}	0,1	deci-	d
10^1	10	deka-	da
10^2	100	hekto-	h
10^3	1 000	kilo-	k
10^6	1 000 000	mega-	M

Enheter för tryck

Tryck anges i pascal (bar är en äldre benämning som används allt mindre). 1 bar = 100 000 Pa (pascal) = 100 kPa (kilopascal) = 0,1 MPa (megapascal).

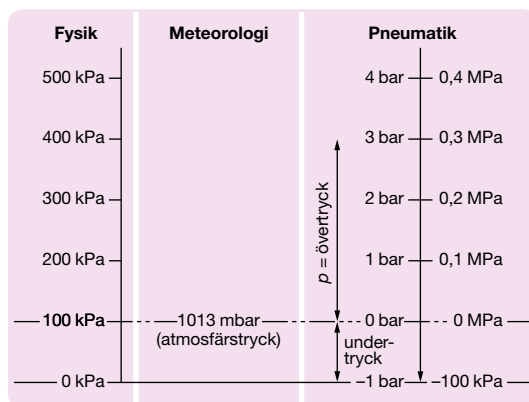
Tryck inom fysiken

Inom fysiken används absoluttryck (p_{abs}), vilket innebär att skalan börjar med nollpunkten vid absolut vakuum.

Tryck inom pneumatiken

Inom pneumatiken används en skala där nollpunkten ligger vid atmosfärstryck och -100 kPa vid absolut vakuum. Så anger vi lufttryck i denna produktöversikt.

Luft i normaltillstånd anges vanligen med ett n efter enheten (exempelvis l_n för normalliter). Denna normalluft har atmosfärstryck, temperatur 20 °C och en relativ luftfuktighet på 65 %. Populärt kallad »luft vid rumsmiljö«.

Storhet	Symbol	SI-enhet	Benämning	Anmärkningar
Grundenheter				
Massa	m	kg	kilogram	
Längd	s	m	meter	
Tid	t	s	sekund	
Härledda enheter				
Area	A	m ²	kvadratmeter	
Volym	V	m ³	kubikmeter	
Hastighet	v	m/s	meter per sekund	
Acceleration	a	m/s ²	meter per sekundkvadrat	
Tröghet	J	kgm ²	kilogramkvadratmeter	
Kraft	F	N	newton	= kg · m/s ²
Tyngd	G	N	newton	= kg · 9,82
Energi (arbete)	W	J	joule (= newtonmeter)	= kg · m ² /s ²
Moment	M	Nm	newtonmeter	
Effekt	P	W	watt	= J/s = Nm/s
Härledda enheter relaterade till tryckluft				
Tryck	p	Pa	pascal	= N/m ²
Standardvolym	V _n	m ³ _n	normalkubikmeter	
Volymflöde	Q _n	m ³ _n /s	normalkubikmeter per sekund	

Enheter för flöde

Jämförelse och omräkning mellan olika internationella flödesenheter.

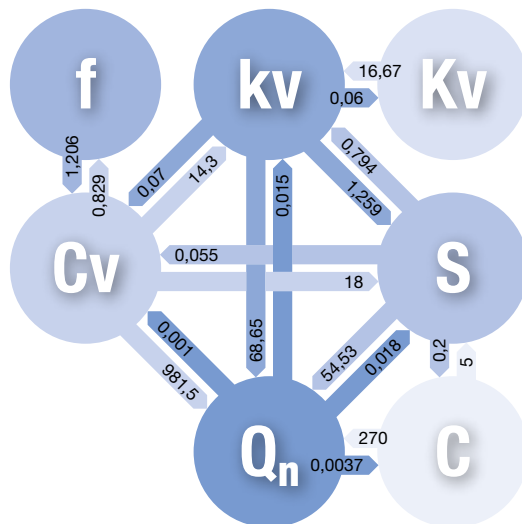
För att kunna fastställa om en ventil har tillräckligt genomflöde för en given applikation krävs mer än att känna till maxflödet. Du måste även känna till på vilket sätt ett värde är uppmätt för att kunna använda det i det aktuella fallet.

En ventils flödesprestanda beror inte enbart på mått och geometri hos själva ventilkroppen. Även följande variabler har betydelse:

- Trycket vid utgångsporten
- Tryckfallet över ventilen
- Förhållandet mellan detta tryckfall och primärtrycket
- Temperaturen

I samtliga fall baseras en uppgift om flödesprestanda på den så kallade normalvolymen. Det är den volym som luftmängden upptar vid atmosfärstryck, 20 °C och relativ fuktighet på 65 % (normalluft). Denna volym anges ofta med l_n respektive Nm^3 . Sedan newton (N) införts som enhet för kraft är detta skrivsätt inte längre korrekt. Eftersom liter inte heller är en SI-enhet, ska volymen anges i enheten dm^3_n , enheten är dock onödigt krånglig varför vi för enkelhetens skull valt att använda l_n .

I vidstående schema finns de internationellt använda enheterna och deras inbördes samband. Pilarna som pekar på en annan enhet anger omräkningsfaktor.

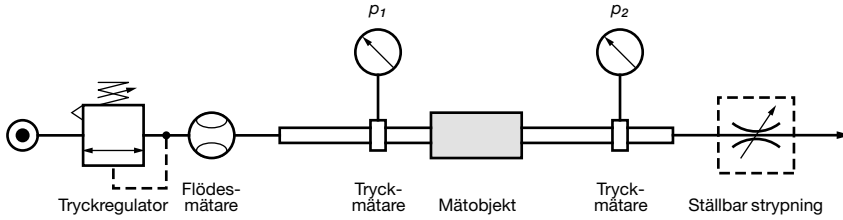
	S mm ²	kv dm ³ /min	Kv m ³ /h	Cv USG/min	f gal/min	Q _n l _n /min
S	1	0,794	0,048	0,055	0,046	54,53
kv	1,259	1	0,06	0,07	0,058	68,65
Kv	20,979	16,667	1	1,166	1,035	1 144
Cv	18	14,3	0,858	1	0,829	981,5
f	21,7	17,243	0,967	1,206	1	1 184

Q_n – normalvolymström

För att grovt kunna ange flöde används enheten volymström, det vill säga det flöde som ventilen presterar vid ett primärtryck på 6 bar och 1 bar tryckfall över ventilen. Den är endast en grov angivelse, eftersom mätmetod och förutsättningar kan variera från fabrikat till fabrikat.

S – ekvivalent genomloppsarea

Värdet på S i mm² är den genomloppsarea (hål) i ett mätinstrument som ger samma tryckfall som en ventil eller ett system av komponenter vid samma genomflöde. SMC anger detta värde för varje komponent. Det är uppmätt med luft som medium och kan omräknas till andra enheter, till exempel kv- eller Cv-faktor.

C-värde

C-värde (konduktans) är den enhet som ISO och dagens standard använder för att ange flöde. Ett sätt att få reda på en produkts C-värde är att dividera produktens maximala flöde (Q_n) med det absoluta ingångstrycket ($P1a$). Enheten är liter/sekund/bar. $Q_n \approx C \cdot 270$. Faktorn 270 varierar beroende på produktens b-värde.

b-värde

En produkts b-värde får du genom att dividera det absoluta utgångstrycket ($P2a$) med det absoluta ingångstrycket ($P1a$), vid brytpunkten mellan över- och underkritiskt flöde. Värdet blir ett tal mindre än 1 och är utan enhet, då det anger ett förhållande. Ju större tal, desto större flöde. Två produkter kan ha samma C-värde men olika b-värde. Detta innebär att produkterna har samma maximala flöde (Q_n), men olika tryckfall vid, till exempel, halva flödet.

kv-värde

Metriskt mått i »normalliter per minut«. Detta mått baseras på mätningar med vatten. När varje minut 1 liter vatten passerar med ett tryckfall på 1 bar definieras kv-värdet som 1. Det är därmed en ren och dimensionslös jämförelsefaktor.

Kv-värde

Som kv-värde ovan, dock uttryckt i m^3/h , ett mått som uppfyller SI-normen.

Cv-faktor

Som ovan angivna värde men baserat på det anglosaxiska måttssystemet. Det relateras till US gallons (USG) per minut, vid ett tryckfall på 1 psi (0,07 bar) och en temperatur på $60^\circ F$ ($15,6^\circ C$).

f-faktor

Som Cv-faktor men i Imperial gallons (gal) per minut.

Dimensionering

Här får du hjälp att beräkna vilken cylinderstorlek som lämpar sig bäst för varje enskild arbetsuppgift.

Cylinderkraften bestämmer du med hjälp av tabellen för beräkning av teoretisk cylinderkraft nedan, eller med följande formler:

$$F = P \cdot A \quad A = \frac{\pi \cdot d^2}{4}$$

F = kraft (N)

P = tryck (MPa)

d = cylinderdiameter (mm)

A = area (mm²)

Vid minusrörelse är kraften mindre eftersom kolvstången minskar kolvens tillgängliga area.

Belastningsgraden bör vara runt 70 % för vanliga cylinderrörelser och runt 50 % för långsamgående. Kontrollera tillgängligt tryck (som grundregel använder SMC kolumnen för 0,5 MPa).

Exempel: För cylinderkraft 1 000 N bör du välja cylinderdiameter 63 mm: 1 000 (kraft) ÷ 0,7 (max. belastningsgrad 70 %) ≈ 1 428; närmast högre cylinderkraft i kolumnen för 0,5 MPa är 1 559 som motsvarar cylinderdiameter 63.

Beräkning av teoretisk cylinderkraft

Nominell cylinderdiameter	Kolvstångsdiameter	Rörelse	Effektiv kolvarea (cm ²)	Tryck (MPa), cylinderkraft i newton (N)								
				0,2	0,3	0,4	0,5	0,6	0,7	0,8	0,9	1,0
6 mm	3 mm	Plus	0,28	6	8	11	14	17	20	—	—	—
		Minus	0,21	4	6	8	11	13	15	—	—	—
10 mm	4 mm	Plus	0,79	16	24	31	39	47	55	—	—	—
		Minus	0,66	13	20	26	33	40	46	—	—	—
12 mm	6 mm	Plus	1,13	23	34	45	57	68	79	90	102	113
		Minus	0,85	17	25	34	42	51	59	68	76	85
16 mm	6 mm	Plus	2,01	40	60	80	101	121	141	161	181	201
		Minus	1,73	35	52	69	86	104	121	138	155	173
20 mm	8 mm	Plus	3,14	63	94	126	157	188	220	251	283	314
		Minus	2,64	53	79	106	132	158	185	211	238	264
25 mm	10 mm	Plus	4,91	98	147	196	245	295	344	393	442	491
		Minus	4,12	82	124	165	206	247	289	330	371	412
32 mm	12 mm	Plus	8,04	161	241	322	402	483	563	643	724	804
		Minus	6,91	138	207	276	346	415	484	553	622	691
40 mm	16 mm	Plus	12,57	251	377	503	628	754	880	1 005	1 131	1 257
		Minus	10,56	211	317	422	528	633	739	844	950	1 056
50 mm	20 mm	Plus	19,63	393	589	785	982	1 178	1 374	1 571	1 767	1 963
		Minus	16,49	330	495	660	825	990	1 155	1 319	1 484	1 649
63 mm	20 mm	Plus	31,17	623	935	1 247	1 559	1 870	2 182	2 494	2 806	3 117
		Minus	28,03	561	841	1 121	1 402	1 682	1 962	2 242	2 523	2 803
80 mm	25 mm	Plus	50,27	1 005	1 508	2 011	2 514	3 016	3 519	4 022	4 522	5 027
		Minus	45,36	907	1 361	1 814	2 268	2 722	3 175	3 629	4 082	4 536
100 mm	30 mm	Plus	78,53	1 571	2 356	3 141	3 927	4 712	5 497	6 282	7 068	7 853
		Minus	71,47	1 429	2 144	2 859	3 574	4 288	5 003	5 718	6 432	7 147
125 mm	32 mm	Plus	123	2 450	3 680	4 910	6 150	7 360	8 590	9 820	11 040	12 270
		Minus	115	2 294	3 441	4 588	5 735	6 882	8 029	9 176	10 323	11 470
140 mm	36 mm	Plus	154	3 080	4 620	6 160	7 700	9 240	10 800	12 300	13 900	15 400
		Minus	144	2 880	4 320	5 760	7 200	8 640	10 100	11 500	13 000	14 400
160 mm	40 mm	Plus	201	4 020	6 030	8 040	10 050	12 060	14 070	16 080	18 100	20 110
		Minus	189	3 770	5 650	7 540	9 420	11 310	13 190	15 080	16 960	18 850
180 mm	45 mm	Plus	254	5 080	7 620	10 200	12 700	15 200	17 800	20 300	22 900	25 400
		Minus	239	4 780	7 170	9 560	12 000	14 300	16 700	19 100	21 500	23 900
200 mm	50 mm	Plus	314	6 280	9 420	12 600	15 700	18 800	22 000	25 100	28 300	31 400
		Minus	295	5 900	8 850	11 800	14 800	17 700	20 700	23 600	26 600	29 500
250 mm	60 mm	Plus	491	9 820	14 700	19 600	24 600	29 500	34 400	39 300	44 200	49 100
		Minus	463	9 260	13 900	18 500	23 200	27 800	32 400	37 000	41 700	46 300
300 mm	70 mm	Plus	707	14 100	21 200	28 300	35 400	42 400	49 500	56 600	63 600	70 700
		Minus	668	13 400	20 000	26 700	33 400	40 100	46 800	53 400	60 100	66 800

Flöde i slang och armatur

En enkel lathund för att beräkna luftflödet i slangar av varierande längder och dimensioner.

Nedanstående tabell visar luftflödet i olika slangdimensioner och längder. Det övre värdet är för enbart slang och det undre är för slang med en rak KQ2H-koppling i ena änden och en KQ2L vinkelkoppling i andra.

Flödet anges i Q_n i l_n/min , det vill säga: $IN = 0,6 \text{ MPa}$ och $UT = 0,5 \text{ MPa}$.

Slang (ytter-/innerdiam.)	0,5 m	1 m	3 m	5 m
3,2 mm/2 mm	76	54	35	27
med kopplingar	61	48	33	26
4 mm/2,5 mm	134	101	61	48
med kopplingar	98	82	56	45
6 mm/4 mm	424	333	209	165
med kopplingar	314	272	191	156
8 mm/5 mm	722	581	374	297
med kopplingar	473	426	321	268
8 mm/6 mm	1 105	906	596	476
med kopplingar	700	641	498	422
10 mm/8 mm	2 156	1 826	1 251	1 012
med kopplingar	1 083	1 056	958	879
12 mm/9 mm	2 780	2 387	1 666	1 355
med kopplingar	1 662	1 565	1 419	1 276

Obs! Väljer du en slang med *samma* flöde som den valda ventilen, minskar flödet till 71 % av ventilens kapacitet.

Exempel: En VZ3000-ventil ($196 l_n/\text{min}$) med 3 meter slang, diameter 6 mm/4 mm ($191 l_n/\text{min}$ med kopplingar), ger ett flöde om cirka $140 l_n/\text{min}$.

Seriekoppling med samma flödestal	Seriekoppling med olika flödestal	Parallellkoppling
$1 + 1 \Rightarrow 71 \%$	$2 + 1 \Rightarrow 89 \%$	$1 + 1 \Rightarrow 2$
$1 + 1 + 1 \Rightarrow 58 \%$	$3 + 1 \Rightarrow 95 \%$	$1 + 2 \Rightarrow 3$
$1 + 1 + 1 + 1 \Rightarrow 50 \%$	$4 + 1 \Rightarrow 97 \%$	$1 + 3 \Rightarrow 4$

Exempel: Om två komponenter med samma flöde (1) seriekopplas, minskar flödet till 71 % av vad en komponent har.

Seriekoppling

$$\frac{1}{S^2} = \frac{1}{S_1^2} + \frac{1}{S_2^2} + \frac{1}{S_n^2}$$

Parallellkoppling

$$S = S_1 + S_2 + S_n$$

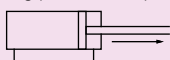
Genomsnittlig luftförbrukning

Hur du räknar ut den genomsnittliga luftförbrukningen för cylindrar och luftledningar.

Du måste känna till den genomsnittliga luftförbrukningen för att kunna bestämma kompressorstorlek och driftskostnad.

Här visar vi hur du använder diagrammen på detta uppslag för att räkna ut den genomsnittliga luftförbrukningen för cylindrar och luftledningar.

Enkelslag (fram eller bak)

Dubbelslag = cykel (fram och åter)

Exempel:

Cylinderdiameter: 50 mm

Slaglängd: 600 mm

Arbetsstryck: 0,5 MPa

Arbetscykler: 5 cykler per minut

Luftledningens innerdiameter: 6 mm

Luftledningens längd: 2 m

Luftförbrukning för cylinder

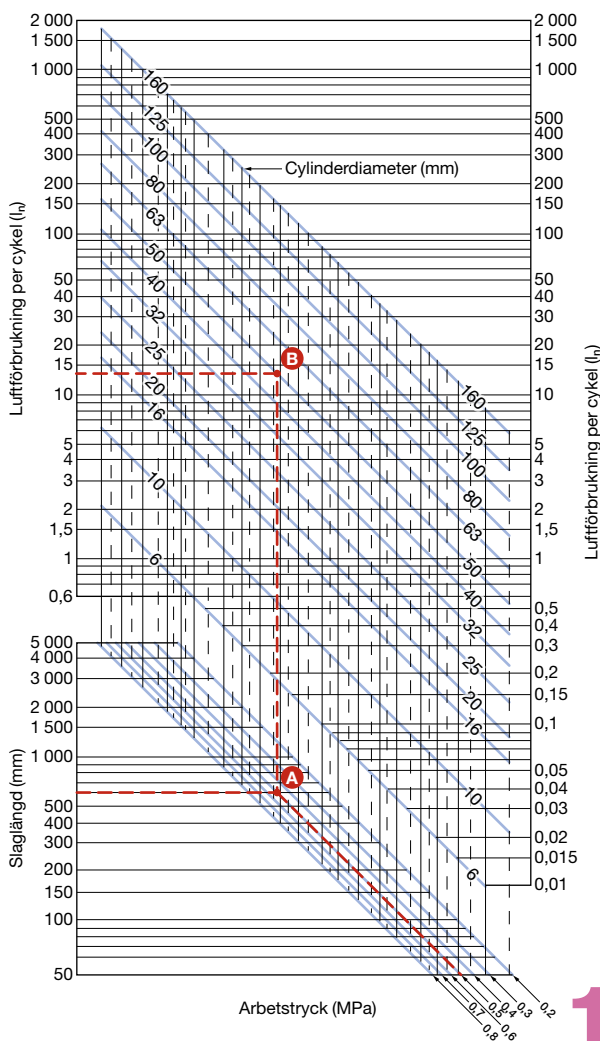
1. Använd diagram 1 och sök den punkt där arbetsstryckets linje (0,5 MPa) korsar slaglängdens linje (600 mm). Se punkt A.
2. Från punkt A går du lodrätt upp tills du korsar linjen för cylinderdiametererna (50 mm). Se punkt B.
3. Därifrån går du vågrätt till höger eller vänster och avläser luftförbrukningen per cykel (Q_t) = 13 l_n.
4. Eftersom det är 5 arbetscykler per minut multiplicerar du luftförbrukningen per cykel (Q_t) med 5 för att få den verkliga genomsnittliga luftförbrukningen (Q_v).

$$Q_v = Q_t \cdot \text{antal cykler per minut}$$

$$Q_v = 13 \text{ l}_n/\text{min} \cdot 5$$

$$Q_v = 65 \text{ l}_n/\text{min}$$

Diagram 1 – cylinders luftförbrukning per cykel

Luftförbrukning för luftledning

- Använd diagram 2 och sök den punkt där arbetsstryckets linje (0,5 MPa) korsar linjen för luftledningens längd (2 m). Se punkt C.
- Från punkt C går du lodrätt upp tills du korsar linjen för luftledningens innerdiameter (6 mm). Se punkt D.
- Därifrån går du vågrätt till höger eller vänster och avläser luftförbrukningen per cykel (Q_t) = 0,56 l_n .
- Eftersom det är 5 arbetscykler per minut multiplicerar du luftförbrukningen per cykel (Q_t) med 5 för att få den verkliga genomsnittliga luftförbrukningen (Q_v).

$$Q_v = Q_t \cdot \text{antal cykler per minut}$$

$$Q_v = 0,56 l_n/\text{min} \cdot 5$$

$$Q_v = 2,8 l_n/\text{min}$$

Total luftförbrukning

Den totala genomsnittliga luftförbrukningen (Q) för cylinder och luftledning får du genom att addera de två Q_v -värdena.

$$Q = Q_v \text{ cylinder} + Q_v \text{ luftledning}$$

$$Q = 65 l_n/\text{min} + 2,8 l_n/\text{min}$$

$$Q = 67,8 l_n/\text{min}$$

Formler

Den genomsnittliga luftförbrukningen kan också beräknas med följande formler:

Genomsnittlig luftförbrukning för cylinder

$$Q = \frac{D^2 \cdot \frac{\pi}{4} \cdot H \cdot (p + 0,1) \cdot n}{10^5}$$

Genomsnittlig luftförbrukning för luftledning

$$Q = \frac{ID^2 \cdot \frac{\pi}{4} \cdot L \cdot p \cdot n}{10^5}$$

Q = Luftförbrukning (l_n/min)

D = Cylinderdiameter (mm)

H = Slaglängd (mm)

ID = Luftledningens innerdiameter (mm)

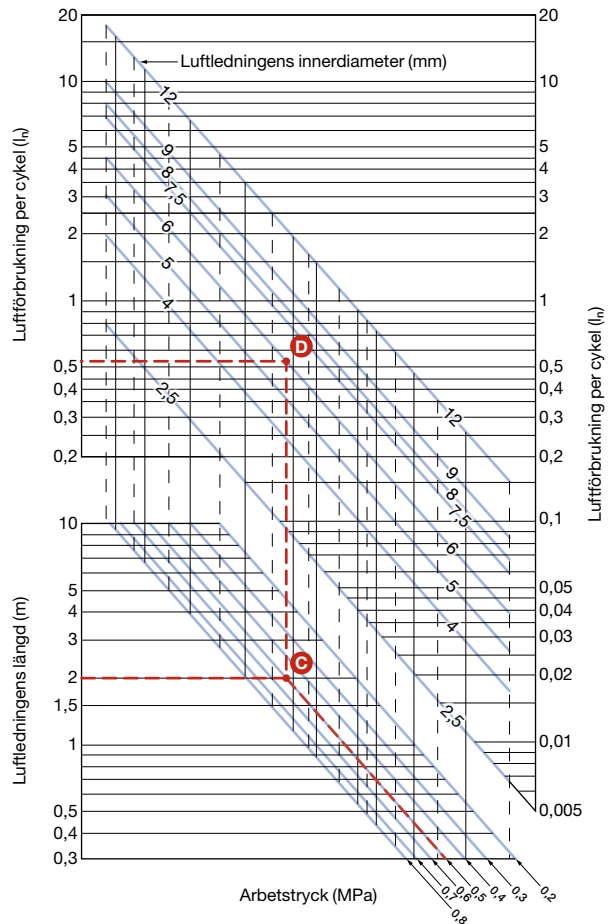
L = Luftledningens längd (mm)

p = Arbetsstryck (MPa)

n = Antal enkelslag per minut

Luftförbrukning – eller flöde – anges i normalliter per minut (l_n/min). En normalliter är 1 dm^3 luft vid »rumsmiljö« (normalt atmosfärstryck, temperatur 20 °C och en relativ luftfuktighet på 65 %).

Diagram 2 – luftlednings luftförbrukning per cykel

Maximalt luftflöde

Hur du räknar ut det maximala luftflödet för cylindrar och luftledningar.

Det är nödvändigt att känna till det maximala luftflödet för att kunna bestämma storlek på FRL, ventiler, slangar, med mera. Om de ingående komponenterna är för små uppnås inte den maximala/nödvändiga cylinderhastigheten.

Här visar vi hur du använder diagrammet på denna sida för att räkna ut det maximala luftflödet för en cylinder.

Exempel:

Cylinderdiameter: 63 mm

Medelkolvhastighet: 355 mm/s

Arbetsstryck: 0,6 MPa

Maximalt luftflöde för cylinder

- Bestäm kolvens maximala hastighet genom att multiplicera medelhastigheten med 1,41.

$$v_{\max} = v_{\text{medel}} \cdot 1,41$$

$$v_{\max} = 355 \text{ mm/s} \cdot 1,41 = 500 \text{ mm/s}$$

- Använd diagram 3 och sök den punkt där arbetsstryckets linje (0,6 MPa) korsar linjen för maximal kolvhastighet (500 mm/s). Se punkt E.
- Från punkt E går du lodrätt upp tills du korsar linjen för cylinderns diameter (63 mm). Se punkt F.
- Från punkt F går du vågrätt åt höger eller vänster och avläser maximalt luftflöde (Q) = 620 l_r/min .

Formler

Det maximala luftflödet kan också räknas ut med hjälp av följande formler:

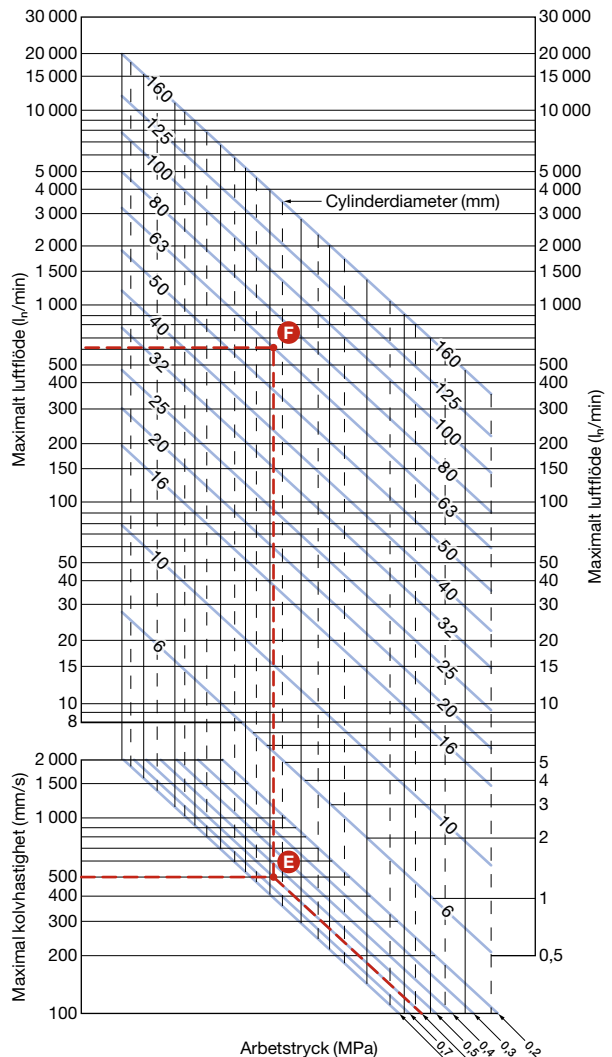
Maximalt luftflöde för cylinder

$$Q = \frac{D^2 \cdot 4 \cdot v \cdot (p + 0,1) \cdot 60}{10^5}$$

Maximalt luftflöde för luftledning

$$Q = \frac{ID^2 \cdot 4 \cdot v_1 \cdot p \cdot 60}{10^5}$$

Diagram 3 – cylinders maximala luftflöde

Q = Luftflöde (l_r/min)

D = Cylinderdiameter (mm)

ID = Luftledningens innerdiameter (mm)

p = Arbetsstryck (MPa)

v = Max. hastighet = medelhastighet \cdot 1,41 (mm/s)

v_1 = Max. hastighet för lufrörelsen i ledningen

Snabbvalstabell för val av rätt flöde

Om du inte gör en beräkning av cylinderns luftförbrukning enligt de metoder som visas på föregående sidor kan nedanstående snabbvalstabell ge riktvärden vid dimensioneringen.

Nedanstående tabell visar det maximala luftflöde (i normalliter per minut [l_n/min]) en cylinder behöver. Detta värde är beroende av cylinderns kolvdiameter och rörelsehastighet.

Tabellen gäller vid ett tryck av 0,5 MPa och hastigheten som används är maxhastigheten/sluthastigheten.

Känner du till medelhastigheten och vill få reda på maxhastigheten får du ett närmevärde om du multiplicerar medelhastigheten med 1,4.

$$v_{\text{max}} \approx v_{\text{medel}} \cdot 1,4$$

Exempel:

En cylinder med diameter 32 mm rör sig med max. 300 mm/s. Enligt tabellen behöver cylindern ett flöde av 90 normalliter per minut.

Ska du välja passande filter, regulator, ventil och slang kan du inte välja dessa komponenter med

ett flöde runt 90 normalliter per minut. Gör du det blir tryckfallet för stort och flödet till cylindern bara hälften. Alla komponenter som sitter innan cylindern är som en lång kedja och ger upphov till strypningar och förluster.

Som en generell regel kan man säga att tryckfallet får vara max. 0,03 MPa över varje komponent. För att få rätt flöde till cylindern måste varje komponent klara betydligt mer i flöde. Ett grovt riktvärde är att varje komponent ska ha fyra gånger större flöde än vad cylindern behöver.

Eftersom $4 \cdot 90$ är 360 bör alltså filter, regulator och alla de övriga komponenterna ha ett flöde på runt 400 normalliter per minut.

I början av kapitel 4 finns tabeller som också kan komma till nytta vid dimensionering.

Luftflödeskrav för cylinder – l_n/min , vid ett tryck av 0,5 MPa

Diameter (mm)	Maximal cylinderhastighet (mm/s)									
	100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000
20	10	30	40	50	60	70	80	90	100	120
25	20	40	60	70	90	110	130	140	160	180
32	30	60	90	120	150	180	210	230	260	290
40	50	90	140	180	230	270	320	370	410	460
50	70	140	210	280	360	430	500	570	640	710
63	110	230	340	450	560	680	790	900	1 010	1 130
80	180	360	550	730	910	1 090	1 270	1 450	1 630	1 810
100	290	570	850	1 130	1 420	1 700	1 980	2 260	2 550	2 830
125	440	880	1 320	1 770	2 210	2 650	3 090	3 530	3 970	4 420
140	550	1 110	1 660	2 220	2 770	3 320	3 880	4 430	4 990	5 540
160	720	1 450	2 170	2 890	3 620	4 340	5 060	5 790	6 510	7 230
180	920	1 830	2 750	3 660	4 580	5 490	6 410	7 320	8 240	9 160
200	1 130	2 260	3 390	4 520	5 650	6 780	7 910	9 040	10 170	11 300
250	1 770	3 530	5 300	7 070	8 830	10 600	12 360	14 130	15 900	17 660
300	2 540	5 090	7 630	10 170	12 720	15 260	17 800	20 350	22 890	25 430

Lyftkraft hos sugkoppar

Hur du räknar ut den teoretiska lyftkraften hos sugkoppar vid olika vakuüm.

För att kunna välja rätt dimensioner på sugkoppar bör du känna till olika sugkoppars teoretiska lyftkraft vid olika vakuüm.

Här presenterar vi formler och en tabell som du kan använda som underlag för dina beräkningar.

Formler

Vakuüm i kPa

$$F = P \cdot A \cdot \frac{1}{t} \div 10$$

Vakuüm i mmHg

$$F = P \div 760 \cdot A \cdot \frac{1}{t} \cdot 10,13$$

$P =$ Vakuüm (kPa)

$P =$ Vakuüm (mmHg)

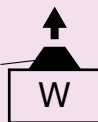
$F =$ Lyftkraft med säkerhetsfaktor (N)

$A =$ Sugkopsarea (cm²)

$t =$ Säkerhetsfaktor (horisontell anliggning: 2–4; vertikal anliggning: 4–8)

Horisontell
anliggning

Sugkopp

Vertikal
anliggning

Sugkopp

Som ett komplement till dessa formler kan du finna lyftkraft vid olika vakuüm i nedanstående tabell.

Obs! De värden du får ur tabellen ska multipliceras med $\frac{1}{t}$ precis som i formlerna ovan.

Beräkning av teoretisk lyftkraft

Sugkoppsdiameter	2 mm	4 mm	6 mm	10 mm	16 mm	20 mm	25 mm	32 mm	40 mm	50 mm	
Sugkopsarea (cm ²)	0,031	0,126	0,238	0,785	2,01	3,14	4,91	8,04	12,6	19,6	
Vakuüm	-86 kPa -650 mmHg	0,27 N	1,09 N	2,45 N	6,8 N	17,4 N	27,2 N	42,5 N	69,7 N	109,2 N	169,8 N
	-80 kPa -600 mmHg	0,25 N	0,98 N	2,26 N	6,3 N	16,1 N	25,1 N	39,3 N	64,3 N	100,8 N	156,7 N
	-73 kPa -550 mmHg	0,23 N	0,92 N	2,07 N	5,8 N	14,7 N	23 N	36 N	58,9 N	92,4 N	143,7 N
	-66 kPa -500 mmHg	0,21 N	0,84 N	1,89 N	5,2 N	13,4 N	20,9 N	32,7 N	53,6 N	84 N	130,6 N
	-60 kPa -450 mmHg	0,19 N	0,76 N	1,7 N	4,7 N	12,1 N	18,8 N	29,5 N	48,2 N	75,6 N	117,6 N
	-53 kPa -400 mmHg	0,17 N	0,67 N	1,51 N	4,2 N	10,7 N	16,7 N	26,2 N	42,9 N	67,2 N	104,5 N
	-46 kPa -350 mmHg	0,14 N	0,59 N	1,32 N	3,7 N	9,4 N	14,6 N	22,9 N	37,5 N	58,8 N	91,5 N
	-40 kPa -300 mmHg	0,12 N	0,5 N	1,13 N	3,14 N	8 N	12,6 N	16,9 N	32,1 N	50,4 N	78,4 N

$$100 \text{ kPa} = 0,1 \text{ MPa} = 1 \text{ bar} = 1\,000 \text{ mbar}$$

Tömningstid för sugkoppar

Hur du räknar ut tömningstiden för sugkoppar, samt väljer ejektor och slang.

Här visar vi, med hjälp av formler och diagram, hur du går tillväga för att beräkna hur lång tid det tar för en sugkopp att uppnå önskad vakuumnivå.

Beräkning av tömningstid

Genomsnittligt sugflöde i ejektorn

$$Q_1 = 0,4 \cdot Q_{\max}$$

Rörledningens maximala flöde

$$Q_2 = S \cdot 11,1$$

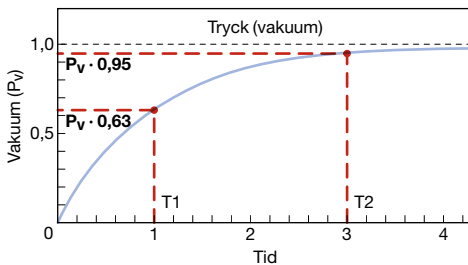
Ledningsvolym mellan ejektor och sugkopp

$$V = 1 \div 1000 \cdot \pi \div 4 \cdot D^2 \cdot L$$

Evakueringstid

$$T1 = V \cdot 60 \div Q$$

$$T2 = 3 \cdot T1$$

Q_{\max} = Ejektorns maximala sugförmåga (l/min), se produktens tekniska data

S = Rörledningens ekvivalenta tvärsnittsarea (mm^2), se diagram 4

V = Ledningsvolym (l) mellan ejektor och sugkopp

$T1$ = Tidsåtgång (s) för att nå 63 % av maximal vakuumnivå (P_V)

$T2$ = Tidsåtgång (s) för att nå 95 % av maximal vakuumnivå (P_V)

Q = Det minsta av Q_1 och Q_2

Exempel:

Ejektor: ZH10BS-06-06

Max. vakuum (P_V): -88 kPa

Max. sugflöde (Q_{\max}): 24 l/min

Ledningslängd (L): 1 m

Rörinnerdiameter (D): 6 mm

Sugkoppsdiameter: 10 mm

Nödvändigt vakuum: 63 % av P_V , inget läckage

1. Räknat ut ejektorns genomsnittliga sugflöde (Q_1) genom att multiplicera det maximala sugflödet med 0,4.

$$Q_1 = 0,4 \cdot 24 \text{ l/min} = 9,6 \text{ l/min}$$

2. Räknat ut rörledningens maximala flöde (Q_2) genom att finna rörledningens ekvivalenta tvärsnittsarea (S) i diagram 4 och multiplicera denna med 11,1.

$$Q_2 = 18 \cdot 11,1 = 198 \text{ l/min}$$

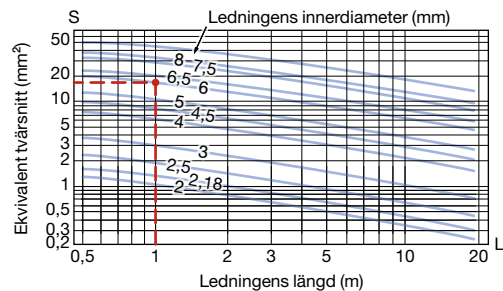
3. Räknat ut ledningsvolym mellan ejektor och sugkopp.

$$V = 1 \div 1000 \cdot \pi \div 4 \cdot 6^2 \cdot 1 = 0,028 \text{ l}$$

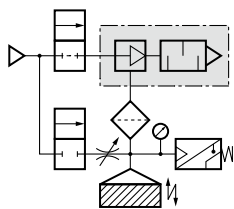
4. Räknat ut evakueringstiden. Eftersom Q_1 är mindre än Q_2 blir $Q = Q_1$ dvs. 9,6 l/min. Tidsåtgången för att nå 63 % av max. vakuum blir då:

$$T1 = 0,028 \cdot 60 \div 9,6 = 0,18 \text{ s}$$

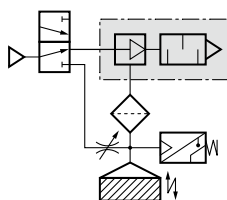
Diagram 4 – rörledningens ekvivalenta tvärsnittsarea

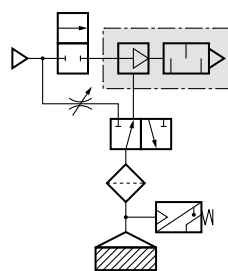
Inkopplingsexempel

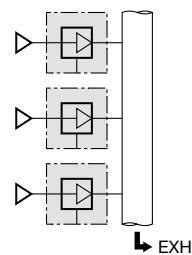
Individuell styrning
av ejektor och lossblåsning

Omkoppling
mellan vakuüm och blås

Omkoppling mellan vakuüm
och blås – på sugsidan

Gemensamt avlopp

Anvisningar

Matningsanslutning (sup): Dimensionera matningsledning, ventil och anslutningar med avseende på ejektorns luftförbrukning (se produktens tekniska data).

Vakuümekjektor (vac): Rörledningen mellan ejektor och sugkopp ska vara så kort som möjligt. Filter bör installeras vid bruk i dammig miljö (stoff).

Avloppsanslutning (exh): *Utförande B* – täck inte för ljuddämparen. *Utförande D* – anslut inte längre ledning än 0,5 meter (= mottryck < 5 kPa).

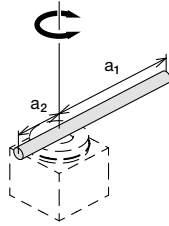
Antal sugkoppar: En sugkopp per ejektor ger maximal säkerhet.

Masströghetsmoment

Vid dimensionering av vriddon måste du, förutom nödvändigt vridmoment, även beakta lastens masströghetsmoment. Till hjälp har du nedanstående formler (mått i meter).

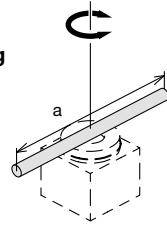
1. Tunn axel, excentrisk upphängning

$$J = m_1 \cdot \frac{a_1^2}{3} + m_2 \cdot \frac{a_2^2}{3}$$

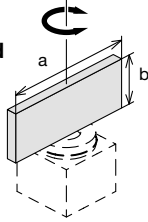
2. Tunn axel, centrerad upphängning

$$J = m \cdot \frac{a^2}{12}$$

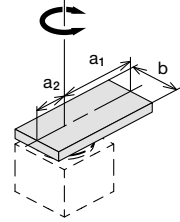
3. Tunn rektangulär platta, på högkant och centrerad

$$J = m \cdot \frac{a^2}{12}$$

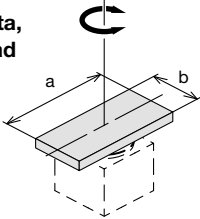
4. Tunn rektangulär platta, liggande och excentrisk upphängning

$$J = m_1 \cdot \frac{4a_1^2 + b^2}{12} + m_2 \cdot \frac{4a_2^2 + b^2}{12}$$

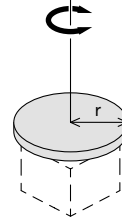
5. Tunn rektangulär platta, liggande och centrerad

$$J = m \cdot \frac{a^2 + b^2}{12}$$

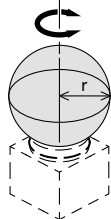
6. Tunn skiva, liggande och centrerad

$$J = m \cdot \frac{r^2}{2}$$

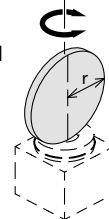
7. Sfär (klot), centrerad

$$J = m \cdot \frac{2r^2}{5}$$

8. Tunn skiva, på högkant och centrerad

$$J = m \cdot \frac{r^2}{4}$$

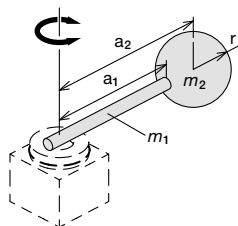

9. Tunn axel med massa

$$J = m_1 \cdot \frac{a_1^2}{3} + m_2 \cdot a_2^2 + K$$

När m_2 är sfärisk blir K, enligt fall 7:

$$K = m \cdot \frac{2r^2}{5}$$

Om axeln bär en skiva beräknas K som i fall 6 eller 8.

10. Utväxling

Beräkna först masströghetsmomentet för kugghjul A respektive B (som i fall 6) och sedan:

$$J = \left(\frac{a}{b}\right)^2 J_B + J_A$$

